

ÖTEKİ İLE YAŞAMAK

-Alevi-Sünni Evlilikleri-

Dr. Tahir KÜÇÜK

Eskiyesi Yayınları: 200

ÖTEKİ İLE YAŞAMAK
-Alevi-Sünni Evlilikleri-

Dr. Tahir KÜÇÜK

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Kasım 2023

ISBN: 978-625-6781-12-2

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

ÖTEKİ İLE YAŞAMAK

-Alevi-Sünni Evlilikleri-

Dr. Tahir KÜÇÜK

Ankara 2023

Dr. Tahir KÜÇÜK

07.02.1992 Erzurum doğumlu olan Tahir KÜÇÜK, ilkokul ve ortaokul eğitimini burada tamamlamıştır. 2011 yılında lise eğitimini Kütahya Simav'da tamamlayan yazar, Lisans eğitimini Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümünde (2015), Yüksek Lisans eğitimini Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim dalında (2018), Doktora Eğitimini ise Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim dalında tamamlamıştır (2023). 2015 yılında Meb'de Öğretmen olarak görev yapmaya başlayan yazar, halen bu görevini sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	7
ÖN SÖZ	9
GİRİŞ	13

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE.....	29
1.1. Öteki ve Ötekileştirme.....	29
1.1.1. Felsefi açıdan öteki ve ötekileştirme	30
1.1.2. Psikolojik açıdan öteki ve ötekileştirme.....	35
1.1.3. Sosyo-Politik açıdan öteki ve ötekileştirme	40
1.2. Gruplar Arası İlişkiler.....	45
1.2.1. Grup ve Grup Çeşitleri	45
1.2.2. İç Grup Kayırmacılığı ve Dış Grup Ayrımcılığı.....	54
1.2.3. Gruplar Arası Olumsuz İlişkilere Dair Kuramlar.....	59
1.2.3.1. Göreceli Yoksunluk Kuramı.....	59
1.2.3.2. Gerçek Çatışma Kuramı	61
1.2.3.3. Sosyal Kimlik Kuramı.....	64
1.2.4. Gruplar Arası İlişkileri Geliştirmeye Yönelik Yaklaşımlar -	69
1.2.4.1. Ebeveyn Eğitimi	70
1.2.4.2. Empati ve Hoşgörü	71
1.2.4.3. Üst Hedefler	74
1.2.4.4. Kültürleşme	77
1.2.4.5. Temas Kuramı.....	79
1.2.5. Dini Gruplar.....	83
1.2.6. Dini Gruplar Arası İlişkiler	89
1.2.6.1. Dışlayıcılık (Exclusivism).....	89
1.2.6.2. Kapsayıcılık (Inklusivizm).....	94
1.2.6.3. Çoğulculuk (Pluralism).....	97
1.3. Alevi-Sünni İlişkileri	99
1.3.1. Alevi-Sünni İlişkilerinde Ön Yargı, Kalıp Yargı Ve	
Ötekileştirme	107
1.3.1.1. Politik Sebepler.....	109
1.3.1.2. Teolojik Sebepler.....	117
1.3.1.3. Sosyo-Kültürel Sebepler.....	119

1.4. Evlilik ve Aile İlişkileri -----	123
1.4.1. Aile ve Akraba İlişkileri -----	123
1.4.2. Evlilik ve Evlilik Türleri -----	128
1.4.3. Gruplar Arası Evlilikler (Karma Evlilikler) -----	132
1.5. Alevi-Sünni Evlilikleri -----	143

İKİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR -----	151
2.1. Evlilik Öncesi Süreç -----	152
2.1.1. Alevi-Sünni Kavramlarına Bakış -----	152
2.1.2. Dini Grup Aidiyeti -----	156
2.1.3. Alevi-Sünni İlişkilerini Değerlendirme -----	159
2.1.4. Alevi-Sünni Evliliklerine Bakış -----	163
2.1.5. Evlilik Kararına Karşı İlk Tepkiler -----	166
2.1.6. Dini Kurum Ve Otoritelerin Bakışı -----	177
2.2. Evlilik Süreci -----	182
2.2.1. Aile ve Akrabalardaki Etkileşim -----	182
2.2.2. Evlilik Ritüellerinde (Nişan, Kına, Düğün, Nikah Vb.) Yaşananlar -----	187
2.3. Evlilik Sonrası Süreç -----	190
2.3.1. Çiftler Açısından Kişisel İlişkiler -----	190
2.3.2. Çocuk Yetiştirmede Dini Aidiyetin Rolü -----	196
2.3.3. Evlilik Sonrası Aile ve Akraba İlişkileri -----	206
2.3.4. Alevi-Sünni Evliliklerini Başkalarına Tavsiye Etme Durumu -----	213
2.3.5. Evli Çiftlerin Ailelerine Yakın/Uzak Olma Durumu --	219
2.3.6. Alevi-Sünni Evlilikleri Alevi-Sünni İlişkilerini Geliştiriyor Mu? -----	224
2.4. Gruplar Arası Temas Açısından Alevi-Sünni Evlilikleri -----	234
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME -----	241
KAYNAKÇA -----	251
EKLER -----	271

KISALTMALAR

Akt.	: Aktaran
Bkz.	: Bakınız
çev.	: Çeviren
der.	: Derleyen
ed.	: Editör
TDK.	: Türk Dil Kurumu
vb.	: Ve Benzeri
vd.	: Ve Diğerleri

ÖN SÖZ

Türk toplumu açısından Alevi-Sünni ilişkileri söz konusu olduğunda özellikle kamuoyunda iki farklı yaklaşım sergilenmektedir. Ağırlıklı görüş, bu iki dini grubun tarihsel süreç içerisinde birbirlerinden çeşitli sebeplerle ayrıştığı ve bu ayrışmanın zaman içerisinde ötekileştirme ve çatışmalara sebep olduğu görüşüdür. Bu yaklaşıma göre her iki dini grup kendi aidiyet değerleri etrafında bütünleşerek öteki'ne karşı olumsuz bir bakış açısı beslemektedir. Söz konusu bu durum nesiller boyu yeni kuşaklara aktarılarak devam etmektedir. İkinci ve daha az dillendirilen görüş ise, bu iki dini grup arasında tarihsel süreç içerisinde yaşanan birtakım olaylardan kaynaklanan pejoratif bakış açısı eskisi kadar kuvvetli etkiye sahip olmadığı ve yeni kuşakların bu olumsuz bakış açısını devam ettirmediği yaklaşımıdır. Bu yaklaşımı temellendirme adına çeşitli argümanlar ileri sürülmektedir. Söz konusu bu argümanların başında ise Alevi-Sünni evliliklerinin eskiye oranla daha fazla ve daha görünür olarak vukû bulması gelmektedir. Bu denkleme göre Alevi-Sünni grupları arasında bu evlilikler gerçekleşiyorsa öteki'ne karşı olumsuz yaklaşımın eskiye nazaran değiştiği söylenebilir. Bu bağlamda yeni kuşakların Alevi-Sünni ilişkilerini daha rasyonel bir zeminde değerlendirdiği iddia edilmektedir. Elinizdeki bu kitap, söz konusu bu ikinci görüşün iddialarını test etme niteliği taşımaktadır. Gerçekten de Alevi-Sünni evliliklerinin gruplar arasındaki keskin sınırları değiştirip değiştirmediği bu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Bu temel problem etrafında Alevi-Sünni evlilikleri gruplar arası ilişkiler açısından ele alınmıştır. Alevi-Sünni ilişkilerindeki olumsuz ön yargı, kalıp yargı ve ötekileştirme eğilimlerinden yola çıkarak, bu zihinsel ve davranışsal kalıpların hangi durumlarda değişebileceği sorusu üzerine evlilik kurumunun etkisi analiz

edilmiştir. Çalışma iki ana bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde öteki ve ötekileştirme kavramları, gruplar arası ilişkilere dair kuram ve yaklaşımlar, Alevi-Sünni İlişkileri, evlilik ve aile kurumu gibi başlıklar, doküman incelemesi tekniğiyle ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise, Alevi-Sünni evliliklerinin Alevi-Sünni grupları arasındaki ilişkileri ne yönde etkilediği, evlilikle kurulan akrabalık bağlarının var olan ön yargı, kalıp yargı ve ötekileştirme eğilimlerini giderip gidermediği katılımcıların gözünden anlaşılmaya çalışılmıştır. Alevi-Sünni evlilikleri yapmış Samsun ve Amasya şehirlerinde yaşayan bireylerle yapılan derinlemesine görüşmeler ele alınmıştır. Elde edilen verilerle öteki'ne karşı bakışın seyri incelenmiştir. Özellikle bireylerin gözünden aile, akraba ve sosyal çevrenin yaklaşımı anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda mülakat soruları ile beraber birtakım spontane ve sondaj sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Katılımcıların yanıt ve yorumları farklı farklı temaların oluşmasını sağlamıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler temalar halinde kodlanarak içerik analizleri yapılmıştır.

Genel anlamda bu tür evlilikler kentleşme, modernleşme ve sekülerleşme süreçlerinin yanı sıra üniversite eğitiminin getirmiş olduğu karşılıklı temas ile birlikte artarak devam etmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların yanıt ve yorumları bu durumu desteklemektedir. Araştırmanın konusuna dair katılımcıların mülakat sorularına verdiği yanıtlar farklı farklı temaların oluşmasını sağlamıştır. Bu farklılıkların sebepleri ve bunların analizleri bulgular ve yorumlar kısmında etraflıca değerlendirilmiştir.

Araştırmanın son bölümünde ise Alevi-Sünni evlilikleri "Gruplara Arası Temas Hipotezi" çerçevesinde ele alınıp, bu evliliklerin sonuçlarının bu hipotezi destekleyip desteklemediği tartışılmıştır. Farklı aidiyetlere sahip ve birbirlerini ötekileştiren birey ve grupların, bu olumsuz süreçleri hangi şartlarda aşabildiği problemi, sosyal bilimcilerin üzerinde durduğu bir konudur. Özellikle bu problem etrafında çeşitli kuramlar ortaya atılmıştır. Çalışma-

da bu kuramlara da değinilip, Allport'un "Gruplar Arası Temas Kuramı" merkeze alınarak ulaşılan bulgular bu kuram çerçevesinde değerlendirilmiştir. Zira Allport'un geliştirmiş olduğu bu kuram; ötekileştirmeye sebep olan gerek ön yargılar gerekse de kalıp yargıların, ötekileştirilen grupla ilgili bilgi eksikliği veya yanlış bilgi üzerine oluştuğu varsayımı üzerinden, birbirlerini ötekileştiren grupların kişiler vasıtasıyla bir araya getirilip temas etmesi sağlanarak, insanların ön yargı, eksik ve yanlış bilgiden kurtulacağı temeli üzerine kurulu bir yaklaşımdır.

Bu yaklaşımdan hareketle Alevi-Sünni evlilikleri, gruplar arası etkileşimi sağlayan uygun bir temas zemini olarak değerlendirilmiştir. Bu temasın nasıl sonuçlandığı konusu ise son bölümde incelenmiştir.

Son olarak bu kitabın ortaya çıkmasında çok kıymetli katkıları olan başta hocam Prof. Dr. Yakup Çoştu'ya, değerli katkı ve eleştirileriyle Prof. Dr. İsmail Bulut'a, Doç. Dr. Hesna Serra Aksel Durmuş'a, Doç. Dr. Abdülhamit Budak ve Dr. Selçuk Kırtepe'ye en içten teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca bu araştırmaya katılarak sorulara içtenlikle yanıt veren tüm katılımcılarıma sonsuz şükranla...

Tahir KÜÇÜK

